

ŘÍZENÍ PRŮZKUMU

divize a armády

Podplukovník František Nepožitek

Získávání zpráv je stále složitější a nelze již proto vystačit s prostředky, organizací a způsobem vedení průzkumu, které plně vyhovovaly ještě do nedávné doby. Analýza současného stavu ukázala směr dalšího vývoje a z něho vyplynula opatření i na úseku výstavby průzkumných jednotek a zavádění nové techniky u vojenských okruhů a svazků. To vše má už dnes vliv na způsoby vedení průzkumu, na jeho organizaci a metody řízení. Kritériem pro oblast vědeckého zkoumání i pro experimenty a praktické uplatnění nových poznatků v oboru zpravodajského zabezpečení je především požadavek získávat hodnověrné a kvalitní údaje, urychleně je předávat, třídit, vyhodnocovat a včas jich využívat.

Celková přestavba a postupná realizace opatření v průzkumu vychází z navrhovaného modelu velení, ve kterém je třeba vytvářet předpoklady přechodu na automatizovaný zpravodajský podsystém. K jeho realizaci musíme postupně přejít na účelnou centralizaci a vytvořit podmínky pro minimum prací spojených se sběrem, přenosem a zpracováním informací. Musíme zapojit jednotlivé stupně velení na celkový systém informace po vertikální i horizontální linii, zabezpečit rychlé pronikání důležitých informací přímo k velícím orgánům a k příslušným zbraňovým podsystémům, třídění a diferencovanou informaci uvnitř štábu, podřízeným a nadřízeným orgánům.

Zpravodajská činnost ve svém komplexu zahrnuje v podstatě **dvě základní oblasti**:

- organizaci, plánování a řízení průzkumu,
- sběr, vyhodnocování a využití získaných zpráv.

Metody a styl práce zpravodajských orgánů jsou podmíněny organizační strukturou, vzájemnými vztahy podřízenosti ve štábu daného stupně velení a rozsahem zavedení a využití techniky.

Při řešení metod a stylu práce je nutno vycházet ze základní myšlenky, která se

koncentruje v komplexnosti zpravodajské činnosti. Za současného stavu, kdy síly a prostředky průzkumu jsou roztrženy, nelze dosáhnout jejich plného ekonomického využití a plynulého toku informací. Na metody i styl práce negativně působí nepřetržitě úsilí o součinnost, složitě uplatňování vlivu na řízení sil a prostředků průzkumu a nejasné vyhranění kompetence jednotlivých složek štábu ve zpravodajské oblasti. V těchto podmínkách nemohly se tendence komplexního řízení všech sil a prostředků průzkumu plně prosadit, neboť jenom z časového hlediska by při dnešních vztazích bylo řízení nepružné a těžkopádné.

V navrhovaném systému při **jednoznačné podřízenosti sil a prostředků průzkumu zpravodajským orgánům** je možné uplatnit **zásady komplexnosti v celém rozsahu**.

Nový systém zkvalitní a zvýší výsledek práce zpravodajských orgánů. Přitom v některých oblastech zpravodajské činnosti se práce usnadní, v jiných bude vyžadovat vyšší znalosti a úsilí, neboť kromě prostředků, které dosud zpravodajské orgány na jednotlivých stupních velení mají, dostávají nyní ještě další — zejména vzdušný průzkum. Dále je třeba vzít v úvahu, že s novým systémem přebírají zpravodajské orgány odpovědnost a tím i povinnost plánovat všechny druhy průzkumu na území nepřítelů.

Plánování průzkumu bude vyžadovat větší znalosti; přitom se však podstatně urychlí. Úkoly průzkumu mohou být daleko konkrétnější, sil a prostředků průzkumu lze ekonomičtěji využít.

Úspěšné splnění různorodých úkolů předpokládá na armádě i na divizi všestranně a pečlivě plánovat a včas doručit úkoly vykonavatelům.

Plánování průzkumu zahrnuje podrobné rozpracování úkolů, určení času a posloupnosti jejich plnění a nejvhodnější využití sil a prostředků průzkumu všeho druhu.

Na štábu armády bude potřebné plánovat průzkum podrobně do bližšího úkolu a perspektivně hlavní opatření do celé hloubky operace. U divize je nutné podrobně naplánovat opatření průzkumu na jeden den boje a rámcově na příští den tak, aby byl zřejmý nejen předpokládaný zámysl, ale i ta opatření, která vyžadují další přípravu. Celkově musí plánování vycházet z hlubokého ujasnění cílů a úkolů operace, ze správného stanovení úkolů průzkumu, z reálného rozpočtu sil a prostředků vzhledem k jejich možnostem, z hlubokých znalostí organizace vojsk nepřítelů a jeho výzbroje, ze zásad vedení bojové činnosti a ze znalostí válčičtích.

Před zahájením plánování náčelník zpravodajského oddělení především:

- zhodnotí situaci nepřítelů s důrazem na jeho pravděpodobný zámysl;

- ujasní si rozhodnutí velitele, zámysl boje a operace, cíle vlastních jaderných úderů, úkoly průzkumu vydané velitelem, úkoly vyplývající z nařízení nadřízeného štábu a z pokynů náčelníka štábu;

- zhodnotí možnosti vlastních sil a prostředků průzkumu;

- ujasní si, jaký průzkum vede nadřízený štáb ve prospěch armády nebo divize;

- ujasní si, jaké požadavky zpráv je nutné předložit nadřízenému štábu.

Po rozboru situace (s potřebným předvidáním změn) určuje náčelník zpravodajského oddělení prostory zvláštní pozornosti, na které je třeba zaměřit hlavní úsilí průzkumu, rozdělí úkoly jednotlivým silám a prostředkům průzkumu a určí, jaké zprávy a do kdy získat. Hlavní pozornost přitom věnuje zjišťování jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení.

K zabezpečení komplexnosti průzkumu a k ekonomickému využití orgánů průzkumu je zásada **plánovat veškerý průzkum centrálně na zpravodajském oddělení daného stupně velení**. Druhy vojsk se na plánování podílejí svými požadavky zpráv tak, aby včas dostávaly potřebné údaje k zabezpečení vlastní činnosti nebo k podrobnému technickému průzkumu.

Z dosavadní praxe lze vyvodit tento **postup práce na plánu průzkumu**:

- zakreslit situaci nepřítelů,
- určit objekty průzkumu a rozdělit je podle důležitosti,

- zakreslit úkoly, prostory a směry zvláštní pozornosti,

- zpracovat rozpočet sil a prostřed-

ků průzkumu a rozdělit je na objekty, prostory nebo směry činnosti,

- určit prostory rozvinutí činnosti a úkoly jednotlivým orgánům průzkumu.

Ani v nové koncepci se při plánování nevyhne úzké součinnosti s ostatními složkami štábu. **Součinnost však bude mít kvalitativně jiný obsah, a proto i její těžiště bude především spočívat v rychlém toku zpráv a informací jak na palebném, tak i na operačním úseku.** Půjde zejména o sladění činnosti k doplňkovému průzkumu nepřátelských jaderných zbraní, vzájemné upřesňování situace nepřítelů a vlastních vojsk, zabezpečení činnosti orgánů průzkumu a udržení nepřetržitého spolehlivého spojení průzkumu.

Dosavadní způsob plánování a zpracování plánovacích dokumentů zůstává v podstatě nezměněn. Nové je vše, co zjednodušuje práci, zvyrazňuje, zvyšuje a usnadňuje realizaci úkolů a řízení orgánů průzkumu. V tomto směru je přijata a zevšeobecněna vcelku správná linie. Bude třeba dále ji rozpracovat na podmínky divize a armády.

Dosud se zpracovává plán průzkumu graficky na mapě s potřebnými tabulkami. V grafické části plánu je nutné dodržovat zásadu přísné účelovosti a vyjadřovat v něm to, co je nezbytné. Především to jsou jednotlivé objekty průzkumu a způsob jejich zjišťování. Přitom se dodržuje zásada, aby důležité a z hlediska vedení operace rozhodující objekty byly pokryty dvěma i více prostředky. Pokud jde o cíle vlastních jaderných úderů, musí být jasné, kterým prostředkem se objekt vyhledá a kterým upřesní souřadnice pro úder. Otázky, které nelze dobře graficky vyjádřit, uvádějí se na mapu písemně, zpravidla ve formě vhodných tabulek. V tabulkách jsou jen nejnutnější statistické a kalkulační údaje nebo doplňky grafického zákresu. Základní jsou dvě tabulky: „Tabulka přehledu sil a prostředků průzkumu“ a „Přehled objektů nepřítelů s jejich průzkumovým pokrytím“.

Zvláštní pozornost při plánování zaslouží **vzdušný průzkum**.

Základním předpokladem správného uplatnění zásad použití průzkumného letectva při plánování je především zvládnutí taktických možností průzkumného letectvého pluku.

Předpokládá se, že pro organizaci, plánování i řízení vzdušného průzkumu zpravodajské oddělení armády posílí důstojníci vzdušného průzkumu. U svazků se

vzdušný průzkum plánuje na základě přidělených vzletů průzkumného letectva. Postup při plánování je obdobný jako na armádě.

V řízení průzkumu vyžaduje nový systém podstatně více změn v metodách i stylu práce. Metody řízení průzkumu musí zabezpečit nepřetržité velení silám a prostředkům průzkumu, jejich kontrolu, přehled o jejich stavu a možnostech tak, aby bylo možno v průběhu bojové činnosti pružně reagovat na vzniklou situaci a rychle rozhodovat o nejvhodnějším prostředku, který může daný úkol co nejúspěšněji splnit. Současně musí umožnit maximální možné zabezpečení a pomoc při plnění nadřazeného úkolu. Zvýšení počtu různorodých sil a prostředků průzkumu a rozdílná problematika jejich řízení vyžadují oddělit tvůrčí práci od rutinné, spojené s bezprostředním technickým řízením sil a prostředků průzkumu, se sběrem a tříděním zpráv. To znamená **vytvořit středisko řízení a sběru zpráv, jehož povinností bude:**

- udržovat nepřetržité spojení se silami a prostředky průzkumu, vést přehled o jejich stavu, činnosti a použitelnosti,

- vydávat úkoly silám a prostředkům průzkumu podle rozhodnutí zpravodajských náčelníků,

- soustřeďovat výsledky průzkumu a tím současně kontrolovat plnění daných úkolů,

- informovat síly a prostředky průzkumu o nepříteli v rozsahu potřebném pro jejich činnost,

- připravovat nové orgány průzkumu a všestranně je zabezpečovat.

Středisko tohoto typu bude jak u zpravodajského oddělení armády, tak i u divize. Jejich funkce bude obdobná, rozdílný může být rozsah činnosti, kádrové obsazení a prostor rozmístění. Na stupni armády jsou všechny předpoklady k vytvoření střediska z počtu příslušníků oddělení. Složení střediska, zejména však počet pracovníků ve směně může být různý. To bude záviset na celkové operační situaci a především na činnosti jednotlivých orgánů průzkumu. V praxi to bude znamenat, že v některých případech musí být středisko plně obsazeno, jindy naopak postačí jen služba. **Vždy však musí mít dvě základní části, které představují orgány řízení průzkumné činnosti a orgán pro komplexní vedení výsledků průzkumu všeho druhu.**

Druhou část oddělení by měla tvořit skupina důstojníků v čele s náčelníkem

zpravodajského oddělení. Její počet není výhodně určovat stabilně. Bude promyšleně, tvůrčím způsobem plánovat průzkum a rozdělovat úkoly průzkumu jednotlivým orgánům průzkumu a současně vyhodnocovat výsledky průzkumu a zabezpečovat využití získaných zpráv. Metodika práce zpravodajského oddělení se tím dělí na činnost ve zpravodajském středisku a na činnost zbývajících částí oddělení. Práce obou částí oddělení na sebe přímo navazuje a jedna bez druhé je nemyslitelná. Jen tak bude možné pracovat tvůrčím způsobem, promyšleně, plynule, s větší perspektivou a přitom rychle. Náčelník zpravodajského oddělení může spolehlivě vyhodnotit, v kterém prostoru jaký objekt nepříteli je třeba zjišťovat, v které době a jakým prostředkem. **Může lépe organizovat součinnost a pomoc při plnění úkolů.** Dovedení každého rozhodnutí až do průzkumných orgánů je záležitostí střediska. Podobný styl práce je i v oblasti informační činnosti.

Novou metodikou práce zpravodajského oddělení je třeba dosáhnout, aby středisko zabezpečilo řízení všech sil a prostředků průzkumu, sběr a třídění získaných zpráv — druhá část oddělení organizace a plánování průzkumu, vyhodnocování a využití zpráv. Na stupni armády se počítá s umístěním obou částí oddělení v jednom prostoru. Průzkumným orgánům armády budou velet velitelství organických průzkumných jednotek.

Obdobná situace v metodách a stylu práce bude i na stupni divize. Středisko se vytváří ze štábu a z velitelů rot průzkumného praporu. Je umístěno do 500 m od zpravodajského oddělení na vnějším okraji velitelského stanoviště, společně se zálohou průzkumu. Funkce a poslání střediska na divizi a armádě jsou stejné a tvoří jednotný systém zpravodajské činnosti všech stupňů velení.

Nové názory na organizaci práce zpravodajských orgánů, na činnost a řízení průzkumných orgánů mají vliv i na upřesnění názvosloví a terminologie v oblasti zpravodajství.

Bezprostředním vykonavatelem všech opatření v organizaci průzkumu a informační činnosti je náčelník zpravodajského oddělení se svými příslušníky. To znamená, že pod pojmem **zpravodajské orgány** je třeba chápat důstojníky, kteří přímo organizují veškerou průzkumnou činnost, zabývají se studiem, hodnocením a zevšeobecňováním získaných údajů. Zpravodajská oddělení štábů armád a divizí jsou

tedy zpravodajskými orgány, plánují a organizují průzkum, zabezpečují optimální použití sil a prostředků průzkumu, jejich bojovou pohotovost a připravenost, vyhodnocují činnost nepřítel, informují velitele a štáb, nadřazené a podřízené štáby.

Orgány průzkumu se vytvářejí k vedení taktického i operačního průzkumu především z průzkumných, ale i z motostřeleckých a tankových jednotek k plnění úkolů průzkumu. K orgánům průzkumu proto patří:

- průzkumné skupiny,
- důstojnické průzkumné hlídky,
- bojové průzkumné hlídky,
- pátrací vozidla,
- pozorovací hlídky,
- skupiny hloubkového průzkumu.

Orgány průzkumu plní uložené úkoly různými způsoby průzkumu. Každého způsobu průzkumu se používá v závislosti na konkrétně vzniklé situaci, charakteru uložených úkolů a složení průzkumné jednotky nebo orgánu. Hlavními způsoby průzkumu na stupni divize a armáda jsou pozorování, odposlouchávání, pátrání, zaměřování, prohlídka, výpad, léčka, přeпад, průzkum bojem, průzkum palbou a foto-
grafování.

V organizaci vojenského průzkumu vycházíme z jeho rozdělení. Proto analogicky s dělením vojenského umění a v závislosti na cílech, rozsahu činnosti a charakteru plnění úkolů dělí se vojenský průzkum na strategický, operační a taktický.

Strategický průzkum organizuje generální štáb na celé rozloze nepřátelského státu nebo uskupení nepřátelských států k včasnému zjištění strategických příprav a zámyslu nepřítel pro zahájení a vedení války. Úkoly plní v míru i ve válce a jeho výsledky jsou podkladem pro zpracování plánů k zabezpečení obrany státu. Zabezpečuje úspěšnou realizaci těchto plánů v případě napadení.

Operační průzkum organizuje štáb

frontu a armády do takové hloubky, aby bylo zabezpečeno vedení frontové nebo armádní operace.

Úkoly plní v míru i ve válce leteckou, rádiovou a radiotechnickou prostředky, speciální a průzkumné jednotky a někdy i vševojskové svazky. Hlavním úkolem operačního průzkumu je odhalit nejdůležitější objekty a opatření nepřítel, která mohou ohrozit splnění cílů operace, určit celkový ráz jeho činnosti, zámysl a bojeschopnost.

Taktický průzkum organizují velitelé svazků, útvarů a jednotek svými vojenskými prostředky do takové hloubky, která zabezpečuje úspěšnou a nepřetržitou bojovou činnost svazku, útvaru nebo jednotky. Vede se hlavně po zahájení války a jeho výsledky doplňují operační a strategický průzkum. V některých případech se hovoří o vojsovém průzkumu. Pod tímto pojmem je třeba chápat taktický průzkum v celém rozsahu.

Průzkum se dále dělí podle jednotlivých druhů. Druhem průzkumu se rozumí jeden z prostředků a způsobů činnosti v oblasti strategického, operačního nebo taktického průzkumu. Proto v závislosti na různých principech činnosti, předurčení sil a prostředků průzkumu a podle způsobů získávání zpráv jsou v současné době tyto druhy průzkumu:

- průzkum vedený motostřeleckými a tankovými jednotkami,
- hloubkový průzkum,
- elektronický průzkum, který zahrnuje rádiový průzkum, radiotechnický průzkum a radiolokační průzkum,
- vzdušný průzkum,
- radiační, chemický a biologický průzkum,
- agenturní průzkum.

S rozvojem vědy a techniky bude nutné počítat i s dalšími druhy průzkumu, např.: tepelným, magnetometrickým a dalšími.

* * *

Idea struktury zpravodajské oblasti odpovídá a vytváří podmínky přechodu na automatizovaný zpravodajský podsystem. K jeho realizaci musíme přejít postupně na účelnou centralizaci, vytvořit podmínky pro minimum prací, spojených se sběrem, přenosem a zpracováním informací.

Uvedené teoretické závěry vyplývají z hluboké analýzy současného stavu a opírají se o praktické zkušenosti. Jejich plné zavedení do zpravodajské činnosti bude jistě dlouhodobým procesem, v jehož průběhu budeme získávat další zkušenosti a poznatky. Do této práce se musí aktivně zapojit zpravodajské orgány všech stupňů, a to jak v oblasti teorie, tak i praxe.